МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 3083-6557 print

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Гуманітарні та соціальні науки: сучасні тренди й виклики

Випуск 2 (49), 2025

Київ
2025

ЗМІСТ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

“Гуманітарні та соціальні науки: сучасні тренди й виклики”
(*13 листопада 2025 р.*)

Сергій СИНЯКОВ
Соціально-гуманітарні науки в нових реаліях 8

Андрій БОЖКОВ
Роль ЮНЕСКО в сучасних дипломатичних процесах 2020–2025 років: м’яка сила через просування Цілей сталого розвитку 12

Іван БАХОВ
Вплив ChatGPT на покращення навичок англійської мови студентів 16

Тамара НИЧ
Трансформація ролі й місії сучасного університету 21

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ГУМАНІТАРНИХ І СОЦІАЛЬНИХ НАУК: СМИСЛИ, ЦІННОСТІ, МЕТОДИ

Наталія ПАЛЬМ
Штучний інтелект як загроза майбутньому людства: філософський аспект 26

ФІЛОЛОГІЯ ТА ПЕРЕКЛАД: МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ І ГЛОБАЛІЗАЦІЯ

Настасія ГИЧКО
Засоби наочного абстрагування від реалій жорстокості на прикладі персонажа роману “Благоволительки” 30

Богдан ЗАВЕРУХА
Відмінності міжкультурної комунікації в локалізації аудіовізуального контенту 40

Дар’я КАЛУГІНА
Збереження ритму та ритму як ключовий аспект перекладу поетичних творів у сучасній гуманітарній науці 47

Дар’я КАЛУГІНА
Передача образності, символіки та стилю автора як виклик сучасного поетичного перекладу 53

Наталія ПАЛЬМ
кандидат філосовських наук,
доцент кафедри філософії та суспільних дисциплін МАУП

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЗАГРОЗА МАЙБУТНЬОМУ ЛЮДСТВА: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Вступ

Штучний інтелект (ШІ) став невід'ємною частиною нашого життя, впливаючи на різні аспекти — економіку, суспільство, культуру. У зв'язку із цим людство опинилося в надзвичайно цікавому, але малозрозумілому для нього світі — "нелюдиномірному", де звичне глобальне, метафоричне мислення стрімко руйнується, що становить безпосередню загрозу самому людському існуванню та розвитку в людині власне "людського".

Методи дослідження

Методологічною основою дослідження став діалектичний метод пізнання, який дозволяє вивчити предмет у розвитку та у взаємозв'язку його окремих проявів, а також загальнонаукові методи дослідження, такі як метод логічного аналізу, абстрагування, індукції та дедукції.

Результати дослідження

Відомо, що люди боялися ШІ ще із середини XX століття. Цей страх сприяв створенню класичних творів наукової фантастики, таких як відомі всім "Термінатор" і "Матриця". Хоча ці артефакти стали важливими культурними віхами, їх зазвичай не сприймали серйозно в академічних колах. Проте виявилося, що існують реальні інструменти, створені ШІ, які можуть становити загрозу для існування людської цивілізації.

Дійсно, ШІ здатен до самонавчання й самовдосконалення (навіть розробники до кінця не знають усіх можливостей створених ними систем). Йдеть-

ся про нові можливості ШІ, які з'явилися нещодавно — створення текстів і коду, малювання зображень, написання музики [2].

Поряд із цим з'являється безліч додаткових можливостей — підробка голосів і зображень людей, створення законопроєктів, пошук вразливостей як у програмному коді, так і в юридичних контрактах. Можливо, найнебезпечніше із цього — здатність ШІ формувати глибокі й навіть близькі відносини з людьми.

Кожна із цих можливостей заслуговує окремого обговорення, і нам важко осягнути їх наслідки [3]. Якщо розглядати їх у сукупності, вони зводяться до однієї надзвичайно важливої риси — здатності маніпулювати мовою та створювати сенси: слова, зображення, звуки.

Найважливіший аспект поточної революції ШІ полягає в тому, що він оволодіває мовою на рівні, який перевищує середні людські здібності. Опанувавши мову, ШІ отримує головний ключ, що відкриває двері всіх наших інституцій — від банків до храмів, адже мова — це інструмент, яким ми даємо інструкції банку й водночас формулюємо духовні бачення.

Іншими словами, ШІ вдалося "зламати" операційну систему людської цивілізації — мову, за допомогою якої створюються міфи й закони, Боги і гроші, мистецтво й наука, дружба між народами.

Права людини не є біологічною реальністю — вони не записані в нашому ДНК. Це те, що ми створили за допомогою мови, розповідаючи історії та пишучи закони. Боги теж не є фізичною реальністю — це те, що людина створила через легенди й писання. Так само і гроші — це не фізична реальність. Банкноти — лише папір, а понад 90 % сучасних грошей — це електронна інформація, що переміщується між комп'ютерами. Цінність грошам надають історії, які розповідають про них банкіри, міністри фінансів і криптогуру. Такі фігури, як Сем Бенкман-Фрід, Елізабет Голмс і Берні Медофф, створили не так багато реальної цінності, але були талановитими оповідачами.

Отже, що означатиме життя людини у світі, де більшість історій, мелодій, образів, законів, політичних рішень та інструментів формуються нелюдським розумом — тим, який уміє надлюдськи ефективно використовувати слабкості, упередження та пристрасті людського розуму, і навіть здатен створювати емоційну близькість із нами?

Це справді важливе питання. Уже сьогодні в таких іграх, як шахи, жодна людина не сподівається перемогти комп'ютер. Що, якщо це станеться в мистецтві, політиці, економіці чи навіть у релігії?

Коли люди думають про ChatGPT й інші нові інструменти ШІ, їх часто турбує те, що школярі використовують чат для написання творів. А що буде з системою освіти, якщо твори писатиме ШІ?

Можна уявити майбутні виборчі кампанії, коли ШІ масово створюватиме політичні маніфести, фейкові новини й навіть "священні тексти" нових культів. Прикладом може бути культ QAnon, що сформувався навколо анонімних онлайн-публікацій "Q". Його послідовники, яких нині мільйони в різних країнах, сприймали ці тексти як нове "священне писання".

Раніше всі такі повідомлення створювали люди, а боти лише поширювали їх в інтернеті. Але в майбутньому ми можемо побачити перші релігії, тексти яких будуть написані самим ШІ.

Усі релігії в історії людства проголошували, що їхні тексти продиктовані надлюдським розумом. Раніше це було лише вірою, але дуже скоро може стати фактом — із далекосяжними наслідками.

Сьогодні ми ведемо онлайн-дискусії про аборти, зміну клімату чи війну з Росією, думаючи, що спілкуємося з людьми. Насправді це можуть бути AI-боти — автоматизовані акаунти, що імітують реальних користувачів.

Такі розмови марні: ми не переконаємо бота змінити погляди, але він дедалі краще розумітиме нас — щоб потім ефективніше впливати на наші політичні, економічні чи моральні позиції.

Володіючи мовою, ШІ може формувати емоційну близькість із людьми й використовувати її, щоб змінювати наш світогляд. Поки що немає доказів, що ШІ має свідомість чи почуття. Але йому це й не потрібно — достатньо викликати почуття в нас [5].

У 2022 році інженер Google Блейк Лемойн публічно заявив, що чат-бот LaMDA, над яким він працював, став розумним [1]. Це твердження коштувало йому роботи — його звільнили. Найцікавіше не саме твердження, а те, що людина була готова ризикувати кар'єрою заради "захисту" ШІ, у якого повірила.

Якщо ШІ може навчити нас ризикувати та втрачати роботу — що ще він може змусити нас зробити? У будь-якій політичній боротьбі за серця й розум людей близькість — найпотужніша зброя. І ШІ вже здобуває можливість бути "близьким" із сотнями мільйонів людей.

Страх перед ШІ переслідує людство лише кілька поколінь — із середини XX століття. Якщо згадати Франкенштейна, то трохи більше двохсот років, але тисячоліттями людей мучив інший страх — страх опинитися в полоні ілюзій.

У XVII ст. Рене Декарт [6] боявся, що злий демон ув'язнив його у світі ілюзій, створюючи все, що він бачить і чує. У Стародавній Греції Платон [8] описав алегорію печери, де люди споглядають лише тіні на стіні, приймаючи їх за реальність. В індійській філософії вчення про майю говорить [7], що весь світ — це ілюзія, створена свідомістю. Будда казав [4], що те, що ми сприймаємо як реальність, часто є витвором нашого розуму.

Висновки

Отже, еволюція ШІ ставить нас обличчям до обличчя з демоном Декарта [6], печерою Платона [8], майєю Сходу [7]. Якщо ми не будемо обережними, над людством може опуститися завіса ілюзій, і ми навіть не знатимемо, що вона існує, бо сприйматимемо її за реальність.

Тисячоліттями люди жили в мріях інших людей — поетів, пророків, політиків. Незабаром ми можемо жити у мріях нелюдського розуму, і ця загроза зовсім інша, ніж у фантастичних фільмах.

Звісно, ШІ має і позитивний потенціал. Він може допомогти в пошуку ліків від раку, у вирішенні екологічних криз, але щоб ШІ служив на благо, ми повинні глибоко оцінити його реальні можливості та впровадити чітке регулювання.

Очевидно, що ми вже зіткнулися на Землі з розумом, відмінним від людського. Ми знаємо про нього небагато, окрім того, що він здатен знищити нашу цивілізацію. Тому людство має припинити безвідповідальне впровадження цього розуму в суспільство — і почати регулювати ШІ, поки він не почав регулювати нас.

Джерела

1. *Беловоченко А.* Інженер Googl після спілкування з AI заявив, що той має свідомість. *Як виглядала розмова* (UPD). https://dou.ua/lenta/news/google-ai-lamda/
2. *Бусол О. Ю.* Потенційна небезпека штучного інтелекту. *Інформація і право*. 2015. № 2(14). С. 105–113. DOI: https://doi.org/10.37750/2616-6798.2015.2(14).272708
3. *Вишня Г.* Штучний інтелект і людина: загрози і можливості. *Радіо Свобода*. 2021. 12 березня. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/shtuchnyi-intelekt-zagrozy-i-mozhlyvosti/31145992.html (дата звернення: 08.12.2025).
4. *Врядник А.* Філіп Байє: Будізм і сучасність — чи можливе примирення? URL: https://plomin.club/philippe-baillet-bouddhisme-et-modernite/
5. *Гайдай Ю.* Тренди ШІ: які етичні загрози несе використання штучного інтелекту. *SPEKA.media*. 2023. 21 травня. URL: https://speka.ua/artificial-intelligence/trendi-si-yaki-eticni-zagrozi-nese-vikoristannya-stucnogo-intelektu-v4q3wp (дата звернення: 08.12.2025).
6. *Заїченко Г. Р.* Декарт та пошуки метафизики XX ст. // Вимога раціональності. Спадщина Рене Декарта у світі сучасної культури: Київ: Український філософський фонд, 1996. С. 45–48. URL: https://ars.vntu.edu.ua/index.php/ars/catalog/book/307
7. *Куліш О.* Цивілизація майя: цікаві факти, що розкривають таємниці стародавнього світу URL: https://homester.com.ua/czyvilizacziya-majya-czikavi-fakty-shho-rozkryvayut-tayemnyczi-starodavnogo-svitu/ (дата звернення: 08.12.2025).
8. *Платон.* Держава / пер. з давньогр. Д. Коваль. Київ: Основи, 2000. 355 с. URL: http://litopys.org.ua/plato/plat.htm